

УДК 37.015.3:614.8

Психологічне супроводження викладання навчальних дисциплін у закладах освіти

Автори: Заводська Р. І., викладач методист., Кулалаєва Н. В., к.х.н., доцент кафедри хімії Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. м. Миколаїв.

Сучасна система освіти спрямована як на передачу знань, вироблення професійних умінь і навичок, так й на розвиток особистісних якостей вихованців. Формування особистості людини триває усе життя, але період перебування в освітніх закладах відіграє особливу роль у цьому процесі. Оскільки цей термін життя індивіда характеризується досягненням найвищих, «вершинних» результатів, які базуються на всіх попередніх процесах біологічного, психологічного, соціального розвитку. На думку Є. Климова, у цей час відбувається активне формування індивідуального стилю діяльності. Провідну роль у пізнавальній діяльності починає відігравати абстрактне мислення, формується узагальнена картина світу, встановлюються глибинні взаємозв'язки між різними сферами реальності, що вивчаються. Посилюється вияв таких властивостей, як цілеспрямованість, рішучість, самостійність, ініціативність, наполегливість, вміння володіти собою, що прискорює соціально-психологічну адаптацію людини до нового середовища [1].

Тому розвиток здібностей, індивідуальних властивостей молоді, можливий лише за її співпраці з викладацьким складом закладів освіти, в основі якого закладено ідею стимулювання та спрямування пізнавальних і життєвих інтересів.

Реформування системи освіти, поставило на порядок денний питання наукової розробки теоретичних і практичних аспектів психологічного супроводження навчально-виховного процесу у навчальних закладах, під яким розуміють «систему професійної діяльності психолога, що спрямована на створення соціально-психологічних умов для успішного навчання й психологічного розвитку» [2], але не в кожному з них приділяється належна увага теоретико-методичним та практичним аспектам цієї проблеми. Це, безумовно, позначається не тільки на організації та ефективності навчально-виховного процесу, а й на пізнавальній діяльності і самопочутті вихованців, науково-педагогічного і допоміжного персоналу навчальних установ.

Внутрішнє життя молоді людини наповнено суперечностями: дружба-самотність, критичність-самокритичність, самовідданість-егоїзм тощо. З віком виявляється ще одна особливість її психічного розвитку: якщо в середній школі навчання і виховання завжди

випереджають розвиток, то у вищому навчальному закладі розвиток юнаків і дівчат іноді випереджає навчання й особливо – виховання [3]. Загострення суперечностей є кризовим періодом у розвитку особистості, а саме суперечність є рушійною силою розвитку. Найбільш кризовими ситуаціями є такі:

- криза професійного вибору, що зумовлена вибором професії;
- криза залежності від батьківської сім'ї;
- криза інтимно-сексуальних стосунків;
- кризові ситуації в навчально-професійній діяльності.

До того ж, саме в цей період здійснюється становлення «Я-концепції», як ядра особистості, що включає:

- «образ Я», що розкриває неповторність самосприйняття через фіксацію вихованцем певної соціально-рольової позиції та настанов щодо себе;
- емоційно-ціннісне ставлення до себе, що визначається самооцінкою професійних здібностей і особистісних властивостей, рівнем самосприйняття та самоповаги;
- поведінкову складову як самопрезентацію [4].

Враховуючи вище зазначене, викладачам рекомендується у відношенні з вихованцями створювати довірчі відносини, доброзичливу обстановку на заняттях, створювати фактор успіху, не давати настанов на неуспіх. При виконанні навчальних занять використовувати демонстраційний матеріал, надавати чіткі й конкретні завдання. Основним завданням викладацького складу закладів освіти, що здійснює супровід професійно-особистісного становлення молоді є сприяння формуванню в неї позитивних психічних станів, поступовому закріпленню й перетворенню їх у професійні компетенції, тобто забезпечення підготовки конкурентно спроможних фахівців. Виходячи з цього, метою психологічного супроводження навчально-виховного процесу є його оптимальне психологічне забезпечення, створення сприятливих психологічних умов життєдіяльності суб'єктів та об'єктів освітньої діяльності, формування вихованців, як творчих особистостей, становлення і розвиток у них психічних якостей та психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності.

Реалізація ефективного психологічного супроводження неможлива без урахування сутнісних характеристик навчально-виховного процесу, а саме:

- врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців;
- спрямованість навчання на творче оволодіння знаннями з їхніми проблемами та можливостями вирішення;

- прищеплення мотивації до самостійної роботи, як потужного засобу якісної реалізації навчального процесу;
- наскрізна спрямованість всього навчального процесу до присвоєння вихованцями загальнокультурних компетенцій;
- єдність та оптимальне співвідношення теоретичної та практичної підготовки;
- гуманістична спрямованість навчального процесу.

Головним змістом психологічного супроводження навчально-виховного процесу у навчальних закладах є психологічне дослідження об'єкта впливу (особистості вихованця, класу, групи; організація, забезпечення навчального процесу; система діяльності виховного і соціально-психологічного підрозділів закладу тощо) та обґрунтований оптимальний психологічний вплив на них за допомогою рекомендацій соціально-психологічних досліджень. При цьому, залежно від об'єкта, на дослідження та оптимізацію навчальної діяльності якого спрямовано психологічне супроводження, можна виділити такі його організаційні рівні: окрема особа, клас, група (студентська); організація навчально-виховного процесу; виховна, соціально-психологічна робота кураторів; робота працівників виховного і соціально-психологічного підрозділів, науково-педагогічного персоналу.

Отже, для прогнозування розвитку особистості вихованців та збереження їхнього психологічного здоров'я і забезпечення індивідуально-диференційного підходу в освітньому просторі потрібно обов'язково здійснювати психологічне супроводження викладання навчальних дисциплін у закладах освіти.

Список використаної літератури:

1. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения [Текст] / Е. А. Климов. – М. : Академия, 2004 – 304 с.
2. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста [Текст] / Ф. Райс. – СПб., 2000. – 656 с.
3. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури [Текст] / С. Вітвицька. – Київ. : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К., 1989. – 608 с.